

TOPONIMIA VĂII HUMOR

LEON BUBURUZAN

Ca introducere, se cuvine să menționăm că valea pârâului Humor are o lungime de 26 km de la izvoare până la vărsarea sa în Moldova, lângă orașul Gura Humorului, fiind considerată o vale plină de pitoresc și cu o bogată istorie, care atrage anual tot mai mulți turiști din țară și străinătate. Pe cursul acestei văi sunt așezate cinci localități, și anume: orașul Gura Humorului, satul și centrul de comună Mănăstirea Humorului, satele Poiana Micului românească, Poiana Micului slovacă și Pleșa, populată de polonezi.

Printre obiectivele turistice cele mai importante de pe această vale se află Mănăstirea Humor, instituție ecleziastică cu o vechime de peste șase secole, fiind prima înzestrată cu pictură murală exterioară dintre cele cinci mănăstiri de acest fel din Bucovina și din lume, fapt ce a dus la înscrierea sa, în 1993, în patrimoniul UNESCO.

Numele de locuri de pe valea Humorului oglindesc o realitate bine determinată și nu întâmplătoare ori puțin cunoscută, așa cum se întâmplă în alte zone din Bucovina și, mai cu seamă, din Ardeal. Astfel, aceste nume exprimă configurația și însușirile terenurilor, aspectele istorice, numele proprietarilor, flora din zonă, naționalitățile care s-au perindat ori care locuiesc în continuare, precum și alte aspecte. După modul cum se prezintă aceste toponime, ne-am orientat spre o clasificare a lor în 10 subcapitole.

1. Originea și evoluția toponimului *Humor*

1.1. Sorgintea și împrejurările apariției noului toponim

Având în vedere că *Humor* este toponimul cel mai important pentru lucrare, îi vom dedica o atenție suplimentară și aceasta din considerentul că cei care s-au ocupat de istoria acestor locuri, istorici, monografi, geografi, nu s-au preocupat ori n-au reușit să descifreze etimologia și contextul apariției acestui nume de loc cu rezonanță exactă la prima vedere.

Pentru mulți străini, dar și pentru majoritatea localnicilor, Humor (de la Mănăstirea Humor și de la Gura Humorului) înseamnă „haz-veselie”. Pentru cei cu o anumită cultură muzicală, această semnificație se accentuează, deoarece ei mai cunosc că sunt unele compoziții instrumentale cu caracter sprinten și glumeț, care se numesc *humorești* (singularul de la *humorescă*). În accepția multora, Gura

Analele Bucovinei, XX, 2 (41), p. – , București, 2013

Humorului ar deriva de la substantiv comun însoțit de un atribut: gură veselă, plină de glume sau umor.

Pentru intelectuali, oameni analitici și cu o anumită cultură, care știu că localitățile cu toponimul Humor sunt mult mai vechi, când, în limba română, nu avea cum să pătrundă neologismul francez *humeur* sau *humour*, această denumire pare relativ exotica, în condițiile în care localitățile din jur au rezonanțe și semnificații neoaș românești: Bucșoia, Frasin, Vama, Capu-Codrului, Ilișești, Pălninoasa etc.

Având în vedere că în perioada ocupației habsburgice, *Humorului* i s-a mai spus *Humora* și *Humori*, unii etimologi i-au acordat tot felul de origini și semnificații. Alții i-au atribuit origini slave, hunice, tătare etc.

Acest nume de loc sau toponim apare, pentru prima dată, în izvoare scrise, la 13 aprilie 1415, într-un uric redactat în limba slavonă, la Suceava, în care domnitorul țării, Alexandru cel Bun, dăruiește mănăstirii de la *Homor* moșia de Peste Deal, care cuprindea satele actuale Pârtești, Cacica, Soloneț: „Cu mila lui Dumnezeu, noi, Alexandru Voievod, Domn al Țării Moldovei, facem cunoscut [...] că am dat mănăstirii panului Ivan Vornic, Adormirea Născătoarei de Dumnezeu, care este la *Homor*, un sat [...]”¹.

Toponimul *Homor* se traduce din limba maghiară – și nu din tătară, așa cum afirmă unii² –, „repedea”, referindu-se la pârâul cu acest nume, care, în perioada ploilor torențiale și a topirii zăpezilor, este destul de vijelios ca să poată fi botezat astfel. În ce împrejurări și când anume i s-a conferit această denumire în maghiară, de *Humor*, nu se știe cu exactitate, iar istoricii noștri, inclusiv T. Balan, fiu al acestor locuri, nu au zăbovit asupra lămuririi acestei probleme importante. Acest fapt a constituit pentru noi o provocare și ne-a determinat să consacram un studiu în acest sens, pe care urmează să-l publicăm cu altă ocazie.

Pe scurt, toponimul de *Humor* pare a fi apărut cu mai multe decenii înainte de mențiunea scrisă, din 1415, și anume în perioada funcționării Comitatului de Frontieră, subordonat regelui maghiar, care urmărea apărarea împotriva tătarilor, care constituiau atunci o mare amenințare pentru regatul ungar, în această zonă est-carpatică, Homor, pe lângă semnificația de „repede”, mai înseamnă, în limba maghiară, „grabă, șerpuire, iute, rapid, mișcare”. În Ungaria, dar mai ales în Ardeal, pentru ape curgătoare repezi, întâlnim frecvent toponimul *Homorod* care se regăsește, îndeosebi, în județele Harghita, Satu Mare, Alba, Hunedoara. Dar tot în maghiară, pentru ape repezi se mai utilizează toponimul *Sebeș* (Szebeș) care se regăsește, de asemenea, în câteva locuri din Ardeal. Specialiștii maghiari consultați în această problemă, cercetătorul științific în istorie medievală, dr. Demeny

¹ Pergament care se află la Academia Română, LXXXV/41. A fost citat de I. Bogdan în *Cnejii români*, în „Analele Academiei Române”, seria a II-a, tomul 26 (1903), p. 26.

² Bunăoară I. Drăgușanu, în *Povestea așezărilor bucovinene*, vol. II, p. 163, afirmă că „*Humor* se traduce din tătară și nu maghiară”. Cercetările noastre în acest sens, bazate pe studiul dicționarelor tătare-române, tătare-ruse și al lucrărilor filologilor tătari din Dobrogea, contrazic influențele tătare.

Ludovic, de la Institutul de Istorie „N. Iorga” din București, și Cseke Gabor, filolog la Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca, arată că toponimele de *Homor* și *Homorad* ar fi fost atribuite de către etnia de origine preponderent turcică din cadrul poporului maghiar, din care făceau parte și secuii care au staționat cu trupele lor militare și conduse de comitele secuilor, A. Lackfy, în zona Bucovinei, inclusiv Humor, în prima parte a secolului al XIV-lea. Ipotezele noastre, bazate pe logică și istorie, duc la concluzia că, în această perioadă, și alte localități din Bucovina au fost botezate cu toponime maghiare: *Baia*, *Corlata*, *Siret*, *Rarău*, *Higa* și *Humor* (*Humora*) în număr de trei – una în Zaharești și două în nordul Bucovinei.

Modul cum s-a impus noul toponim *Homor*, de sorginte maghiară, peste toponimul precedent românesc de *Săliștea lui Dobrin*, într-un timp de câteva decenii, pare surprinzător. Acest fenomen istorico-lingvistic este destul de complex și dificil de explicat, iar spațiul destinat pentru acest articol nu ne permite să-l detaliem. Conform cercetărilor noastre, efectuate pentru elucidarea acestui fenomen, această transformare lingvistică a fost posibilă numai datorită apariției unor mutații demografice profunde în zonă, cauzate de crunta dominație tătară de peste un secol (1240–1350). Această subjugare a declanșat mari „viduri demografice” și în zona Humorului, fapt care a permis trupelor maghiare staționate să-și impună noul toponim unguresc în locul mai vechiului toponim românesc.

Factorii cauzali și condiționali care au putut impune și menține noul toponim de *Homor* ar fi următorii: – abordarea și utilizarea lui de către autorități militare de temut; – obișnuirea populației locale, care a început să repopuleze localitatea, cu noul toponim, căruia i-a dat treptat o rezonanță românească. (Din *Homor*, l-a transformat în *Humor* ca și în cazul cuvintelor de origine slavă, unde avem exemple numeroase); – utilizarea lui în actele cancelariei domnești de la Suceava, care l-a „bătut în cuie” prin apariția sa în uricul domnesc (Alexandru cel Bun, 1415), impunându-l și de sus în jos. Altminteri, risca să fie marginalizat și eliminat de către mult mai vechiul toponim *Săliștea lui Dobrin*, care ar fi putut să renască odată cu revenirea unei părți din populație la matca natală.

1. 2. Evoluția și proliferarea toponimului *Humor*

Noul toponim *Homor*, românizat *Humor*, pe parcursul celor șase secole, începând de la menționarea sa în uricul voievodului Alexandru cel Bun, denumește satul care a înregistrat unele mutații toponimice, și anume: – din 1415 până în 1776/1779, cu unele intermitențe, s-a numit *Homor*; – din 1779 până în 1805 s-a numit *Humor* (*Humora*) – Valea Humorului (vocala „o”, fiind neobișnuită pentru graiul moldovenesc, se îndulcește și devine „u”); – între 1805 și 1845, în perioada instalării depline a stăpânirii habsburgice, devine *Mănăstirea Humor* sau, în germană, *Kloster-Humora*; – în perioada 1845–1892, revine din nou la vechiul

nume de *Humor* și, uneori, puțin nuanțat în *Humora* sau *Humori*; – din 1892 până în prezent redevine sub numele de *Mănăstirea Humor* sau *Mănăstirea Humorului*³.

În concluzie, localitatea a purtat numele de *Homor*, *Humor* un număr de 447–500 de ani, iar *Mănăstirea Humor* un număr de 153 de ani, adică de peste trei ori mai puțin.

După părerea noastră, satul (și comuna) ar trebui să poarte în continuare numele de *Humor*, iar locuitorii acestuia, humoreni, așa cum îl numim noi în actualul studiu. Înlocuirea denumirii de *Humor* în *Mănăstirea Humor* s-a făcut dintr-o eroare comisă de autoritățile austriece, neavând la bază nicio rațiune logică, istorică sau de alt ordin⁴.

Pe lângă evoluție, toponimul *De la Humor* avea să înregistreze și o anume proliferare. De la numele apei, botezată *Humor*, în românește *Repedea*, toponimul s-a extins, dând satului denumirea de *Humor* și apoi locului aflat la gura acestui pârâu, pe nume *Săliștea Poiana de la gura Humorului*.

Datorită prestigiului și averilor din diferite ținuturi primite de către *mănăstirea de la Humor* sub formă de danii, toponimul se va extinde și în afara *Văii Humorului*. Așa va apărea localitatea *Humoreni*, județul Suceava, datorită donației către mănăstire a moșiei, constând din jumătatea satului Comănești, de către frații călugări Ghedeon și Ghelasie Comănescul, la 1741⁵. Această moșie, slab locuită, va fi colonizată cu populație adusă din Ucraina și va primi numele de *Liudi Humora*, *Liuzii Humorului* și, în cele din urmă, *Humoreni*.

Alt toponim derivat de la *Humor* se numește *Măgura Humorului*, din comuna Breaza, de lângă Câmpulung. Alexandru Lăpușeanu dăruiește *Mănăstirii Humor*, în 20 aprilie 1555, muntele Măgura, care va fi folosit mulți ani de către aceasta de unde și numele.

Tot de la rezonanța și vechimea toponimului *Humor* derivă și câteva nume de familie, *Humorean* și *Humoreanu*, răspândite în zona Fălticeni și în alte localități din județul Suceava și din țară.

2. Nume și locuri care arată formele și însușirile de relief

³ Documentația despre această evoluție toponimică am deținut-o din studierea condicelor pentru nașteri, cununați și morți ale satului, existente la Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale.

⁴ Pledoaria noastră pentru ca renumita localitate să se numească din nou *Humor* are la bază următoarele argumente: – aspectul pragmatic: *Humor* conține cinci litere, fiind ușor de pronunțat și de transcris, *Mănăstirea Humorului* conține de aproape patru ori mai multe litere – 19, devenind greoi de pronunțat și de scris, în toate situațiile grafice; – dificultăți de identificare pentru mulți necunoscători și pentru mijloacele mass-media. Unii, pentru a evita pleonasmul „mănăstirea de la *Mănăstirea Humorului*”, crezând că este o eroare, spun „mănăstirea de la Gura Humorului”, iar alții, de la ei înșiși, pronunță sau scriu, când este vorba despre lăcașul de cult, „mănăstirea de la *Humor*” cum de altfel, este și firesc și după cum apare menționată în primul act oficial, uricul de la 1415.

⁵ I. Bogdan, *op. cit.*, p. 50.

Gura Humorului este un toponim care indică locul de vărsare a pârâului *Humor* în râul Moldova. În trecut a purtat numele de săliște Poiana și aparținea de moșia *Mănăstirii de la Humor*.

Prima atestare documentară apare la 26 noiembrie 1490, când Ștefan cel Mare trece această localitate în stăpânirea ctitoriei de la Voroneț, oferindu-i, în schimb, *Mănăstirii Humor*, satul Glodeni: „Am dat mănăstirii de la Voroneț acea săliște, anume Poiana de la gura *Humorului* să fie [...] de la noi uric, neclintit niciodată în veci”. Totuși, date despre aceste locuri încep să se regăsească de la începutul primului mileniu d. Hr.

Având în vedere că *Poiana de la gura Humorului* se afla între cele două mănăstiri vecine – Voroneț și *Humor* – care dominau viața socială și economică a zonei, localității avea să i se acorde un statut periferic. Astfel, recensământul întreprins de noile autorități austriece, la 1774, găsește aici doar 20 de familii (circa 100 de locuitori). Populația va înregistra, însă, în deceniile următoare, o creștere însemnată datorată colonizării cu etnii aduse din Imperiu, îndeobște de cult romano-catolic: germani, austrieci, polonezi, ucraineni etc., dar și cu evrei, care vor domina viața social-economică și politică a localității ca și în alte locuri din Bucovina.

În această perioadă localitatea va primi numele de *Gura Humorului*, iar în 1820 va căpăta statut de târg, ipostază care va facilita mari și intense schimburi comerciale între localitățile agricole de șes și cele de munte. Localitatea va deveni și centru administrativ al zonei, subordonând 32 de localități comunale. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, *Gura Humorului* devine totodată și stațiune climaterică datorită condițiilor naturale benefice: peisagistic, climat blând, aer ozonat, ape curate, dar și localităților rurale din jur, marcate de pitoresc, cu populație primitoare și cu multe și frumoase datini și tradiții locale.

În 1904, localitatea capătă rang de oraș, deoarece, în deceniile precedente, se dezvoltă sub aspect edilitar și demografic, devenind un centru important pentru această zonă.

Prin anii 1960–1980, orașul *Gura Humorului* cunoaște o accentuată dezvoltare economică: industria lemnului, filatură, industrie locală, transporturi și important centru minier care subordonează întreaga zonă a Bucovinei.

Astăzi orașul are peste 17 000 de locuitori și posedă mai multe obiective de interes social-economic, cultural și turistic, recăpătând, totodată, și statutul de veritabilă stațiune climaterică. Printre obiectivele de interes turistic menționăm: Muzeul Etnografic, zona de agrement „Lunca Moldovei” (cu parc dendrologic, moteluri, restaurante-terase, bazine de înot, pârtie de schi cu telescaune, parc de distracție), două rezervații naturale (Piatra Pinului și Piatra Șoimului, unde se găsesc pești fosili din Oligocen), casă de cultură și bibliotecă, hoteluri și foarte multe pensiuni turistice atrăgătoare. Lângă oraș se găsesc celebrele mănăstiri Voroneț și *Humor*, precum și o serie de localități înconjurătoare de mare atracție turistică.

Larga, pârâu, de departe afluentul cel mai lung, mai abundent, dar și mai larg, devenind în prezent și o parte a satului cu o populație numeroasă.

Lunga, pârâu, afluent lung și îngust, de-a lungul căruia, alături de locuințele tradiționale, s-au ridicat în ultimii patru ani mai multe vile de agrement și turistice.

Dulcea, pârâu, afluent al *Humorului*, dar și zonă de locuințe. Numele se pare că se trage din climatul mai dulce, datorat orientării sud-vestice și protecției de curenții nord-estici, conferite de Obcina Mică și nicidecum de la o persoană pe nume *Dulcea*, cum afirmă Ilie Dan într-o lucrare de toponimie⁶. O altă influență a acestui nume poate fi și de la *Dulcea* de peste culme, din Cacica, care este pârâu cu apă dulce în contrast cu izvoarele sărate din jur.

Pleșa, Plesch, Plefs, în cadastralele germane, sat, trecătoare și pârâu, situate în partea nord-estică a satului și care în română-slavonă înseamnă „loc pleșuv”. Acest lucru se datorează conformației reliefului, sub formă de trecătoare în cadrul Obcinei Mici, care, datorită curenților puternici, mai cu seamă a Crivățului dinspre nord-est, a făcut ca acest loc să fie lipsit de vegetație forestieră. Acest lucru a permis, la 1838, să se înjghebe o așezare de coloniști polonezi. Locuințele lor sunt toate pe partea sudică a colinei, unde climatul este mai blând.

Peste-Vale, parte a satului situată în stânga *Văii Humorului* și care reprezintă circa o pătrime din sat. Această parte a localității s-a mai numit, în trecut, și „Ciungii Bodnarului”. Aici s-au așezat, în perioada formării comunei, familiile venite mai cu seamă de Peste Deal. Uneori, locuitorii din această parte a satului spun *Peste Vale* la cealaltă parte a așezării, care formează grosul comunei.

Arșiță, sunt cel puțin trei locuri pe *Valea Humorului* cu astfel de nume. *Arșița din Larga*, formată dintr-o culme mare împădurită. *Arșița*, menționată în unele părți din *Dulcea*, formată din imaș, fânețe și ogoare și *Arșița din Țarină*. Toate derivă de la un loc expus la soare, ars de soare și, îndeobște, neîmpădurit.

Arsură, loc din Țarina de Sus, derivat de la pădure arsă.

Bahne, Răgoaze, ambele locuri din partea superioară a Obcinei Mari, care arată natura mlăștinoasă a terenului și, respectiv, plantele care indică acest lucru.

Dealul Mare, toponim care se identifică cu Obcina Mare⁷, în documentele timpului (Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare). Astăzi acest loc se referă numai la Poiana situată în coama Obcinii Mari, la izvoarele pârâielor *Larga* și *Maghernița*, a cărei denumire se trage de la mărimea acestei culmi. A mai purtat denumirea și de *Poiana lui Crăciun*, după proprietarul care a avut-o în stăpânire și care, ca și alți proprietari, în trecut, ierna acolo cu vitele.

Piciorul Lung, Piciorul Pietrelor, Piciorul Scurt, Plaiul Mare, toate denumiri ale versanților dinspre sat ai Obcinei Mari, și anume ale acelor proeminențe dintre

⁶ Ilie Dan, *Toponimie și continuitate în Moldova de Nord*, Iași, Editura Junimea, 1980.

⁷ Deci în uricele din timpul lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, culmea Obcinii Mari se numea Dealul Mare. Se cuvine aprofundată această mutație toponimică și văzut când toponimul, neoaș românesc, a fost înlocuit cu împrumutul ucrainean de obcină. Valabilă și pentru celelalte obcini.

două pâraie care duc de la bază, din vale, până sus pe coamă. Pe asemenea plaiuri și picioare, care se află din Larga până în Lunga, se regăsesc cele mai bune căi de acces.

Pârâul Rău, pârâu, afluent de dreapta al *Humorului*, care, datorită pantei relativ abrupte pe care o străbate, precum și a rocilor care le dislocă din masivul Obcinei Mari, este greu accesibil. În preajma acestui pârâu, sus, pe culme, s-au aflat, până mai ieri, frumoasele poieni numite *Prelunca Răului*, astăzi împădurite în mod artificial de silviculorii locali.

Strâmtură, teren și formațiune geologică situată pe cursul mijlociu al *Văii Humor*, unde lunca se strâmtează foarte mult, de unde și numele. Acest toponim este printre primele menționate în izvoarele scrise din zonă. Astfel, într-un document emis de cancelaria domnească de la Suceava, la 28 XII 1428, unde se precizează hotarele de atunci ale moșiei mănăstirii, stă scris: „[...] de la *Strâmtură*, pe *Humor* în sus, până la obârșie și pe amândouă părțile”⁸.

Vârvata, pârâu și culme (parte din Obcina Mică), aflate în partea stângă a zonei inferioare a pârâului *Humor* (între sat și localitatea *Gura Humorului*). Între aceste două localități, pârâul *Vârvata* a constituit cândva hotarul, până când primarul Ion Boca a înstrăinat, în favoarea sa personală, în mod tainic și hoțeste, imașul dintre acest pârâu și sat, vânzându-l pe o sumă însemnată vecinilor germani din Boureni.

Staniște, imaș, format din microplatou și deal proeminent, aflat în preajma pârâului *Larga* și între *Pâraie*, unde se odihnesc vitele de vara, în timpul căldurilor de la amiază. În trecut și loc de întâlnire și joacă al tinerilor din împrejurimi. De menționat frumusețea acestei formațiuni geologice formată din *Stâniște*, *Vârful Dealului* și *Bâtcuța*, pe care autoritățile locale ar trebui să le protejeze ca loc de pășunat și turism și nu înstrăinate la diferiți indivizi, așa cum s-a încercat prin anii 2003–2004.

Obcina Mare, culmea cea mai însemnată de pe partea dreaptă a *Văii Humorului* care înregistrează și cele mai mari înălțimi și mărginește de la un capăt la altul pârâul *Humor* pe lungimea sa de 26 de km, marcând, pe coama sa, hotarul cu satele dinspre vest (*Moldovița*, *Frumosul*, *Dragoșa*, *Vama*, *Frasin* și *Bucșoia*). Această culme este bine împădurită cu specii lemnoase valoroase (brad, molid, fag, carpen, paltin etc.) și adăpostește specii tot atât de valoroase de vânat. Denumirea de obcină are rădăcini slave și se referă la culmi înalte, îndeobște împădurite. În uricele de danie sau de confirmare a hotarelor *Mănăstirii Homor* se mai numește Dealul Mare. Cel mai relevant document, în acest sens, este cel al lui Ștefan cel Mare, din 26 octombrie 1491, când acesta confirmă *Mănăstirii Homor* hotarele sale cele vechi, uric în care sunt menționate și alte toponime de pe cele două obcine: *Dealul Holmului*, *Dealul Germanului*, *Bradul Muierii*, *Izvorul Tocilelor*, *Poiana Mărului* etc.

⁸ M. Costăchescu, *Documente*, vol. I, p. 235.

Obcina Mică sau *Obcina Cacica*, este culmea de înălțimi, mult mai reduse, care mărginește partea stângă a *Văii Humorului*. Localnicii îi mai zic Deal, de unde și denumirea locuitorilor din satele estice de după această culme, cei de Peste Deal. Pasul cel mai important pentru legătura cu satele de Peste Deal este Poiana Crucii, cu acces prin Pârâul Dulce din satul nostru și Pârâul Dulce din comuna Cacica. În trecut, acest pas a fost foarte folosit pentru relațiile social-economice cu satele învecinate și pentru procurarea sării de la ocna din Cacica.

Podirei (*Podireiul Lungii*, *Podireiul Macoveieștilor*, *Podireii Gălișeni*, *Podireiul de pe Larga* etc.), toponime care arată forma netedă, sub formă de platformă, a unor terenuri. În alte zone acestor forme de teren li se mai spune podină și ele sunt frecvente atât în Bucovina, cât și pe cuprinsul întregii țări.

Fundoi sau *Fundoiul Dobrinului*, format din mai multe poieni și pădure aflate la poalele de sub capătul înalt al Dobrinului-Țufleca, undeva într-o fundătură sudică, prin care se mai face accesul spre pârâul Vârvata.

Curmătură, trecătoare peste o ramificație a Obcinii Mari din Pârâul Larga, spre Bucșoaia, pe lângă Pietrele Doamnei și zona Cetățea sau Cetățuie. Această Curmătură, denumită în alte părți șa sau tarniță, dispune, în partea înaltă, de o frumoasă poiană ce poartă denumirea de *Poiana Curmăturii*.

3. Nume de locuri legate de unele plante din zonă

Plantele care au botezat anumite locuri sunt în exclusivitate lemnoase, adică arbori sau arbuști, care sunt reprezentativi în localitate.

Pârâul Cireș, afluent de dreapta al *Humorului* din/în Poiana Micului, care își are izvorul în zona Comarnic, și-a căpătat numele de la un cireș sălbatic (*Ceris avium*) care marca, probabil, în mod predominant acest loc.

La Ciungi, culme impunătoare a Obcinii Mari care scade abrupt deasupra Curmăturii (partea opusă a Pietrelor Doamnei) și care, cu circa 5–6 decenii în urmă, avea câțiva fagi uscați și lipsiți de crengi (ciungi).

Poiana Fagului, care în același timp este și vârful cel mai înalt (1 062 m) al Obcinii Mici și se află la hotarul dintre partea superioară a Poienii Micului și împrejurimile orașului Solca. Toponimul vine de la frumosul și frecventul arbore, care este falnic prin aceste locuri, formând păduri masive, care a dat și numele Bucovinei – fagul (*Fagus silvatica*).

Poiana Frasinului, aflată în apropierea Pârâului lui Boca, vine de la un frasin falnic care a străjuit mult timp acest loc numit Frasin (*Frasinus excelsior*), cândva doar o poiană înconjurată de pădure.

Hașca, loc de fâneațe care a aparținut cândva neamurilor Onoi, apoi, mai târziu, Beleca, situată pe partea stângă a *Humorului*, în partea de jos a Poienii Micului, locuită de slovaci. Numele vine de la un fost copac uscat și scorbuos (din ucraineanul „chasca”).

Poiana Mărului, nume întâlnit frecvent în toponimia românească și în Bucovina. Pe teritoriul *Văii Humorului* se cunosc două locuri mai importante botezate astfel. Poiana Mărului sau Poiana Merilor de la izvoarele pârâului Humor, aflată la hotarele dintre Sucevița și Dragoșa, cel mai invocat de izvoarele istorice, care reprezenta în trecut și punctul de hotar nordic al moșiei mănăstirii. Acesta este pomenit pentru prima dată în actul de întărire a moșiei mănăstirii de către domnitorul Ștefan cel Mare, la 1491⁹. În alte documente, de la 1699, apare cu pluralul de Poiana Merilor.

A doua *Poiană a Mărului* se află în Țarnă și a constituit proprietatea Jucănenilor, iar mai târziu a lui Gavril (Baluț) Buburuzan. Denumirea este căpătată de la mărul pădureț (*Malus sylvestris*), care se afla în poienile respective și care răsfața trecătorii cu florile sale frumoase sau fructele ademenitoare, toamna.

Pârâul Paltin, dar și un alt toponim, *La Paltinul Creț*, care definește un loc mai restrâns din pădurile Magherniței. Ambele toponime sunt legate de frumosul arbore – paltin (*Acer montana*) –, din lemnul căruia păstorii își făceau frumoasele băte (bote, bețe) pe care le împistreau, iar gospodarii din zonă făceau juguri pentru carele cu boi ori alte diferite lucruri și chiar mobilier.

Vârful Scoruşet sau, greșit, *Scoruşeț*, vârful cel mai înalt al Obcinii Mari (1 223 m), dar și pârâul cu același nume care este și primul afluent de dreapta al pârâului *Humor*, trecut în harta din 1926 a Ocolului silvic *Gura Humorului*. Numele vine de la o pădure formată din frumoșii arbori cu fructe roșii, în buchete, numiți scoruși (*Sorbus aucuparia*), de unde și scoruşet și nu scoruşeț cum mai este trecut pe unele hărți.

În trecut și în alte locuri din zona satului purtau nume de plante, unele începând din secolul al XV-lea, și anume: *Trei Brazi*, *La Brăduleț*, *Brazii Muierii*, *Dealul Ulmului*, *La Lozi*, *Bâtca Plopilor*, dar numele acestora s-a schimbat odată cu dispariția copacilor.

4. Locuri cu nume de animale

Surprinzător că într-o zonă cu multe animale sălbatice, cum este *Valea Humorului* să fie atât de rare toponimele care să le poarte numele.

Boureni, *Bouri* sau *Bori* (în pronunție germană), pârâu și fost sat german în secolul al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea, când locuitorii lui au plecat în Germania. Astăzi, aceasta este cartier al orașului *Gura Humorului*, situat la hotarul de jos, pe dreapta, al satului nostru.

Toponimul pare mai vechi dacă luăm în considerare documentele venețiene citate de I. Drăgușanu¹⁰, care susțin că armatele maghiare (din perioada amintită

⁹ I. Bogdan, *Documente*, vol. I, p. 489.

¹⁰ I. Drăgușanu, *Povestea așezărilor bucovinene*, vol. I, p. 54.

mai sus) ar fi zdrobit pe tătarii care ocupau zona la Boureni, lângă *Humor*, capturându-l pe hanul Kutlu Buga, căpetenia tătarilor și executându-l prin spânzurare.

Acest loc a făcut parte, până în 1785, din moșia *Mănăstirii Humor*. Numele se poate trage fie de la taurul sălbatic pe nume bour (*Bos primigenius*), care trăia odată și pe aceste meleaguri, fie de la boii suri ai *Mănăstirii Humor* care aveau drept loc predilect pentru pășunat această parte a moșiei.

Curcanu, deal, coastă a Obcinei Mici, situat pe partea stângă a *Humorului*, în zona sa mediană, care poartă această denumire, fără să se știe originea ei.

Pârâul Oița, afluent de dreapta a *Humorului*, izvorăște din culmea păduroasă a Obcinii Mari. Legenda spune că, în aceste locuri, din turma unui copilandru, un lup i-ar fi furat cea mai frumoasă și mai dragă oiță. După acest eveniment, de câte ori a încercat băiatul să-și regăsească mioara, i se părea că o vede și îi aude behăitul ei melodos și disperat, căutând să scape din gura lacomului lup, oița pe care lupul o ducea vie la puii lui lacomi.

Runcul Cailor, aflat sub vârful Chirimecii de pe culmea Obcinii Mici, loc unde într-o anumită perioadă de timp se obișnuia să fie pășunați, în principal, caii sătenilor.

5. Locuri cu nume de oameni

Majoritatea toponimelor omenești sau antroponimelor derivă, în principal, de la foștii proprietari ai locurilor respective, cei care au locuit un timp acolo ori au avut o anumită responsabilitate față de un anumit loc. O parte din aceste denumiri sunt vechi, datând de la apariția satului sau, relativ mai recente (secolul XVIII–XIX).

Pârâul lui Alexă, derivă de la un bătrân pe nume Alexa Moroșan, care a locuit un timp în preajma acestui pârâu.

Pârâul lui Andrieș, vine de la numele lui Andrei Moroșan, un frate de-al lui Alexa, care a locuit în apropierea acestui pârâu, ceva mai la vale de Pârâul lui Alexa. Atât Alexa, cât și Andrieș, fiind moroșeni, la origine, adică provenind din zonele muntoase și izolate ale Maramureșului, au preferat ca și alți moroșeni din sat și din Bucovina locurile mărginașe și izolate.

Pârâul lui Buburuzan sau *Pârâul lui Miron*, derivă de la primul venit și proprietar al Buburuzănenilor, care, emigrat din Transilvania, pe la 1780, cumpără zona pârâului și o mare parte din Dealul Dobrin, unde își întemeiază o frumoasă gospodărie și va da naștere unui neam puternic și prosper. Toponimul respectiv se află în stânga pârâului *Humor*, în dreptul familiei Tudoraș și a Complexului turistic „Buburuzan”. Astăzi acest toponim este aproape dispărut, odată cu dispariția gospodăriilor acestui neam din acest loc și mutarea lor în vatra satului sau cu emigrarea lor în localități urbane. În prezent, unii mai numesc acest pârâu, Pârâul Roșu, după argila roșcată care este adusă în timpul revărsărilor.

Dealul Constandia, loc arabil și de fânețe, situat pe partea stângă a *Humorului*, între pârâul Pleașa și Țiganca. Numele poate deriva de la un prim și mare proprietar din sat, pe nume Costan, ori de la soția acestuia, rămasă văduvă, metamorfoză frecventă în onomastica din nordul Moldovei.

Pietrele Doamnei, situate pe una dintre culmile derivate din Obcina Mare, pe pârâul Larga și, deși nu au înălțime prea mare, sunt maiestuoase și impunătoare datorită povârnișului care pleacă de sub ele. Formate dintr-o rocă calcaroasă de culoare gri și acoperite cu mușchi și licheni de culoare alb-verzui, au căpătat, în timp, numeroase ondulații și scobituri care le conferă un anumit farmec și interes turistic. Aceste pietre impresionează cel mai mult, poate, prin misterul care-l degajă atunci când te apropii de ele și care provoacă o puternică stare emoțională. Aura misterioasă a Pietrelor Doamnei se datorează locului izolat în care se află (culme împădurită și neumblată), dând impresia că tănuiesc ceva măreț anume, de unde și apariția legendei că ar adăposti prețioase comori ori că au fost cândva loc de refugiu al unor principese. Această legendă despre Pietrele Doamnei a fost culeasă de etnograful și folcloristul bucovinean Simion-Florea Marian și publicată în lucrările sale. Legenda, însă, nu mai circulă de mult în memoria populară de prin partea locului, dar interesul pentru aceste monumente naturale rămâne încă viu.

Dobrin, în prezent mult mai redus ca suprafață și format din Vârful Dobrinului, Coasta Dobrinului, Capu Dobrinului etc., aflate pe partea stângă a Văii Humorului, între pârâul Dulcea și Varvata. În trecut, Dobrinul la întregul sat care, ulterior, a fost înlocuit treptat de *Humor*. În documentele scrise, Dobrinul este pomenit pentru întâia oară în uricul de întărire a moșiei de la 1428, sub denumirea de „Săliștea lui Dobrin” și era zestrea fraților Lazăr, Coste și Stanciu, fiii vornicului Oană, întemeitorul *Mănăstirii Humor*, moșie care a fost donată acestei lavre prima dată la înființare, prin anii 1400–1410, de către acest vornic de la Suceava, de obârșie din Zaharești, dar uricul de danie este pierdut.

Pădurea, Podireiul și Pârâul Macoveieștilor, situate în zona pârâul Gălășeni-Lunga, ele arată că au fost proprietatea neamului Macovei, atestând prin aceasta că se numără printre cele mai vechi și numeroase neamuri din sat. Prima datare a toponimului apare în harta cadastrală din 1785, întocmită de stăpânirea austriacă după secularizarea averilor mănăstirești. Astăzi pârâul poartă numele de Gălășeni.

Poiana Micului (Buchenheim, în germană, *Poiana* sau *Poliana Mikului* în poloneză), situată în zona superioară a Văii Humorului este în prezent sat aparținând comunei *Mănăstirea Humorului*. Acest loc a fost colonizat în anul 1883 cu germani, în partea superioară a văii, și cu slovaci, mai jos, în imediata apropiere. Aceștia au defrișat pădurea de pe ambii versanți ai *Humorului*, creându-și terenuri pentru fânețe, arătură și pășunatul vitelor și, bineînțeles, pentru amplasarea gospodăriilor, care au dus la constituirea unei așezări sătești civilizate și prospere. După ipotezele noastre, bazate pe judecăți logico-istorice și cunoștințe toponimice, această localitate pare să fi fost bine populată în secolele de năvălire a popoarelor migratoare și, mai târziu, în timpul dominației tătare, constituind un loc ideal de

refugiul și staționarea a populațiilor din *Humor* și de Peste Deal, dinspre Solca, Arbore. Doar toponimul de *Stoineasca* (*Stoineasca Mare*, *Stoineasca Mică*) și, în parte *Bobeca* și *Comarnic*, prin tălmăcirea din slavă, mai amintesc de acest lucru. După trecerea furtunilor, însă, locuitorii Poienii s-au răspândit în locuri mai prielnice, aici devenind, mai târziu, drept principal stăpân un anume oier, pe nume Micu, de unde și denumirea de *Poiana Micului*. Dar și acest proprietar a trebuit să cedeze locul coloniștilor germani și slovaci amplasați aici, împotriva voinței humorenilor, de către autoritățile austriece. În izvoarele scrise, sub acest nume o regăsim destul de târziu, în 1785, în timp ce alte locuri din întinsul Poienii Micului sunt amintite aproape cu patru secole mai devreme. Ea a făcut parte, cum se poate deduce, din averea *Mănăstirii Humor* și apoi a Fondului Bisericesc.

Pietrele sau *Brazii Muierii* ori *Muierilor*, care este menționat ca loc de hotar al moșiei mănăstirii și apare pentru prima dată în uricul de întărire a moșiei, de la 1491, când Ștefan cel Mare rupe o parte din moșia *Mănăstirii Humor*, și anume Săliștea de la gura *Humorului*, și o oferă Mănăstirii Voroneț în schimbul satelor Glodeni și Dumbrăveni din ținutul Dorohoiului. Toponimul se află în vecinătatea hotarului Obcinii Mici cu Solca. Și aceste Pietre ale Muierii au dat naștere unei frumoase legende culese (ori zămislite) de marele folclorist Simion-Florea Marian¹¹.

Runcul lui Ochean, se situează în vecinătatea vestică a localității *Gura Humorului*, deasupra drumului spre Frasin, și se întinde până la piciorul pietros din dreptul podului peste Moldova. A făcut parte mult timp din proprietatea satului nostru. Astăzi, după tot felul de dispute teritoriale, se află în posesia primăriei noastre, dar este mai puțin folosit de către humoreni și lăsat pradă invaziei diversilor arbuști și spini.

Denumirea locului derivă de la numele unui gospodar, pe nume Ochean, care l-a folosit pentru un timp pentru vitele sale.

Rafaila sau *Dealul Rafailă*, loc situat între pâraiele Țiganca și Dulcea, în aval de Arșița, folosit ca teren de fânațe și mai puțin arătură și recunoscut pentru panta sa foarte abruptă dinspre *Valea Humorului*, care, totuși, este acoperită de o iarbă bună de coasă. Toponimul se pare că derivă de la unii dintre proprietarii cu nume rusesc – Rafailă –, care se pare că făcea parte din familia muscalilor. Dar tot atât de bine poate deriva de la unul dintre stareții mănăstirii, pe nume Rafail, care a activat în 1651.

Pârâul lui Toader, numele se trage de la unul dintre proprietarii acestui loc, pe nume Todan, formă ardelenescă pentru Theodor, din care făcea parte neamul Boca, ramura de pe Maghernița.

Poiana Scutarului, situată pe partea stângă a *Humorului*, înainte de Poiana Mărului. Suprafață mare de fânaț, astăzi, unde principalii posesori au fost Gheorghe Buburuzan, apoi descendenții săi, Băluț și Cecea .

¹¹ Se poate vedea, în acest sens, *Legende istorice din Bucovina*, Iași, Editura Junimea, 1981, lucrare apărută întâia oară la Sibiu, în 1878.

Pe *Valea Humorului* mai există și alte locuri cu nume de oameni, dar mai restrânse, iar folosirea lor este tot mai rară. Este vorba de *Poiana la Bumbici*, de pe Larga, *Poiana lui Bandas*, situată sus, deasupra mănăstirii, între imașul și pădurea din apropierea livezii lui Hison, pe pâraul La Florea, deasupra Podireiului, la care se mai poate adăuga *Șlagul la Gavril*, *Fânașul lui Vasile*, *Pietrele lui Tofan* și altele care sunt legate de numele unor oameni care au locuit ori s-au folosit un anume timp de asemenea locuri.

Documentele scrise și bătrânii satului mai atestă și alte toponime cu nume de oameni, care astăzi au dispărut, și anume: *Poiana lui Isac*, *Poiana Popii*, *Pârâul Ignat*, *Fânașul Bălăceștilor* etc.

6. Toponime legate de unele orânduiele ale mănăstirii

Stăpânirea acestor locuri timp de peste trei secole și jumătate de către *Mănăstirea Humor* nu putea să nu-și fi lăsat amprenta și asupra denumirilor de locuri.

Călugărița, segment mijlociu al Obcinii Mici, situat între Dulcea și Pleșa (cu înălțimea de 803 m). Acest loc se pare că a fost botezat de populația de Peste Deal (din satele Cacica și Maidan, cu care se învecinează, în partea de est, această culme). I s-a spus Călugărița datorită existenței, în trecut, a locuinței unei călugărițe. Pare ciudată această situație ca pe braniștea unei mănăstiri de călugări să domicilieze, în același timp, și măicuțe, dar memoria colectivă a locului nu pare să mintă. Asemenea ciudățeni se întâlneau numai în trecut, ele căutând să se țină în mare taină. Nu este încă exclus să fie și o legendă.

Chilia, *Poiana Chilieii*, *Cantonul Silvic Chilia*, locuri situate în partea de nord-vest a satului, dar și vecine cu Lăptăria, unde, afirmau bătrânii, ar fi existat niște chilii care adăposteau călugării care îngrijeau vitele mănăstirii, dar și pe unii pustnici care preferau un loc mai retras, mai departe de agitația existentă între zidurile mănăstirii. Un alt toponim *Chilia* se mai află Peste Deal, în satul *Humoreni*, fostă moșie a *Mănăstirii Humor*.

Lăptărie, țarină situată în dreapta luncii văii Humor și Lunga. Se știe că aici au funcționat, un anumit timp, anexele care adăposteau vacile cu lapte și lăptăria necesare celor care activau în cadrul mănăstirii. Acestea s-a desființat odată cu mănăstirea, în primăvara anului 1785, dar toponimul a rămas viu chiar dacă destinația terenurilor s-a schimbat, devenind proprietatea unor săteni.

Maghernița, pâraul care trece prin preajma *Mănăstirii Humor*, de unde îi vine și numele. Asemenea situație se regăsește și în cazul altor pâraie care trec pe lângă mănăstiri în Moldova. Pe acest pârau, în apropierea instituției monahale, erau amplasați majoritatea robilor țigani, folosiți la tot felul de corvezi. Astăzi în partea sa de amonte s-au construit mai multe vile și pensiuni pitorești.

Pârâul Țiganca, afluent de stânga al *Humorului*, între Pleșa și Dulcea, semnalat pentru prima dată în documentele scrise, în harta cadastrală din 1785. Sunt mai multe versiuni legate de originea acestui toponim, inclusiv și o duioasă

legendă (cu locuința formată dintr-un bordei aparținând unei familii de țigani peste care s-ar fi prăvălit, în timpul unei furtuni, un copac care a ucis pe toți ceilalți membri ai familiei, rămânând singură și nemângâiată pe acest pârâu, țiganca mamă...). Cert este că acest toponim vine să ateste prezența țiganilor robi la muncile agricole ale mănăstirii, nu numai în cadrul satului, ci și Peste Deal (Pârtești, Comănești, Cacica), unde *Humorul* avea moșii.

Părăul Văcărenilor, afluent de stânga al *Humorului*, aflat în zona Dobrinului, populat preponderent de cei din neamul Văcari, care amintește de îngrijitorii de vaci ai fostei mănăstiri.

Tot legat de activitățile conexe ale instituției monahale de la *Humor*, sunt cunoscute și alte denumiri până deunăzi: *Lunca Boilor* (situată în partea dreaptă a Moldovei, zona Arini-Piatra Pinului), *Corlata*, de pe dealul deasupra școlii din sat și altele, în prezent înlocuite cu alte denumiri.

7. Toponime care arată prezența etniilor conlocuitoare

Taiș (*Teisch*), traducere în limba germană a numelui Dealului Toaca sau La Toacă. Unii consăteni au folosit acest toponim numai pentru partea dealului utilizată de populația germană care se întindea din Boureni până în preajma Lărgii. Parcelarea riguroasă a acestui teren și exploatarea sa agricolă, în stil intensiv și modern, constituia un model nou de agricultură pentru acea perioadă, fapt care a influențat în mod pozitiv pe agricultorii români din sat. De aceea toponimul a rămas viu în memoria mănăstirenilor până astăzi. Acest toponim are o vechime relativ mică, datând de pe la 1842, dată când germanii au fost colonizați în Boureni și li s-a dat în folosință o parte a acestui loc din sat. În prezent, toponimul *Taiș* tinde să se diminueze ca proveniență, revenindu-se la vechea denumire de *Toacă*.

Bodea (*Bode*) este un alt toponim împrumutat de la germani. Acesta echivalează cu românescul „râpă”. În sat au rămas trei locuri cu această denumire: *Bodea de la Ciornei*, *Bodea de la Podul Mare* și *Bodea Morii*. Astăzi asemenea topic începe să se degradeze, el fiind înlocuit tot mai mult de generațiile noi cu românescul „râpă”.

Pădurea și *Părăul „La Nemți”*, situate pe Larga, între vecinătatea Pietrelor Doamnei și *Taiș*. Această pădure, de câteva zeci de hectare, a fost în proprietatea nemților din Boureni, începând din 1842 până în 1940, când aceștia au plecat în Germania. Ca și *Taișul*, și această pădure era îngrijită și administrată în stil german și, totodată, strașnic păzită. Astăzi aceasta a revenit orașului *Gura Humorului* și naște dispute teritoriale cu localitatea *Mănăstirea Humorului*, care a avut-o în stăpânire de la începuturi.

Dealul Germanului, loc de hotar al moșiei *Mănăstirii Humor*. Menționat în documentele legate de *Humor*, începând de la 1491 și continuând cu cele de la anii 1699 și 1783, după care dispare ca toponim. De reținut că în fiecare din satele

Botușana, Pârteștii de Sus și Pârteștii de Jos se află câte un deal al germanului, fenomen ce merită a fi aprofundat.

Dealul Holmului, loc de hotar al mănăstirii, menționat imediat după Dealul Germanului doar o singură dată, în 1491. Holm în limba germană înseamnă *deal* sau *ridicătură*, dar și în limba slavonă înseamnă același lucru (atestând cu acest prilej înrudirea îndepărtată dintre popoarele germane și slave). Având în vedere că ambele aceste toponime erau menționate după Bradul sau Pietrele Muierii, s-ar putea să fi făcut parte din zona superioară a Obcinei Mici (adică în vecinătatea Solcii). E posibil ca ele să pomenească de niște proprietăți ale unor germani care erau în slujba dregătorilor din ținutul Sucevei. Aceștia se puteau trage din sașii de la Baia sau din sașii bistrițeni, care făceau numeroase schimburi comerciale, și nu numai cu sucevenii, începând încă din secolele XIII–XIV.

Acești sași, meșteri iscusiți în construcții de zidărie, ar fi participat și la construcția Mănăstirii Sucevița unde puteau să fie împroprietăriți. Așa s-ar putea explica prezența vârfului Holm (889 m) în apropierea acestei mănăstiri și vecin cu teritoriul fostei mănăstiri *Humor*. Tot atât de adevărat, toponimul în discuție să fi rămas de la slavii care au trăit mult timp pe aceste locuri și au lăsat sute de toponime.

O altă categorie de toponime germane sunt cele cu caracter oficial, care căutau să traducă din românește în germană numele unor locuri: *Kloster Humora*, în loc de *Mănăstirea Humor*; *Buchenheim*, în loc de Poiana Micului. Iar dacă, pentru unele localități nu găseau sinonimul în germană, le dădeau o rezonanță germană prin pronunție și scris. Pentru Pleșa se folosea *Plesch* sau *Plefs*, pentru Boureni – *Bori* etc. Această practică era extinsă pentru întreaga Bucovină ocupată de habsburgi (ca și pentru alte ținuturi cu același regim din Galiția, Slovacia, Croația, Slovenia etc.) și urmărea germanizarea sub toate aspectele a teritoriilor ocupate. Asemenea tip de toponime a fost ignorat de localnici, parțial, cu timpul, dar utilizat de populația de etnie germană și de actele oficiale.

Švabschi Colibî, toponim din culmea Obcinei Mici, dintre Solca și Poiana Micului, dat de slovaci. În limba română înseamnă „Colibele Șfabilor” sau germanilor, pomenind de locul unde s-au așezat provizoriu acești coloniști în așteptarea slovacilor care fuseseră repartizați în aceeași zonă a Poienii Micului, înainte de a-și împărți valea superioară a *Humorului* în cele două viitoare sate, german și slovac.

Poiana Biezova, din cadrul satului Pleașa și botezată în poloneză de populația locală după colonizare.

Ostragura, formă de relief proeminentă, situată în vecinătatea nord-estică a Pleșii, care în poloneză înseamnă „deal” sau „culme ascuțită”. De altfel și în slavonă (care stă la baza limbii poloneze) traducerea este asemănătoare, de unde și existența unor toponime similare, răspândite în Bucovina, care dăinuie de secole: Ostra, localitate minieră din zona *Humor*, Ostra, Ostrița, Sadagura și Cernagura din nordul Bucovinei.

8. Toponime care arată intervenția omului

Runc (*Runcul din zona Lărgii, Runcul Cailor, Runcul lui Ochean, Runcul lui Vasile*), înseamnă suprafață despădurită, provine din latinescul *runcus* și mai are sinonimele de curătură sau loc lăzuit. Dacă am lua toate suprafețele despădurite de pe *Valea Humorului*, ar însemna ca 2/3 dintre toponime să poarte numele de runc, deoarece majoritatea terenurilor de fânaș și arabile de aici au fost înainte cuprinse de păduri, dar aceste locuri, au primit, în timp, diverse denumiri.

Jgheab, poiană mare și frumoasă, străjuită de rășinoase, aflată într-o interesantă șa sau curmătură dintre pâraiele Larga și Maghernița, precum și între Arșița și Runcul Lărgii. Numele vine de la existența unor jgheaburi instalate de oameni pentru adăparea vitelor în timpul verii, mai cu seamă a oilor, deoarece locul a atras de mai mult timp amplasarea stânilor.

Halăie, loc situat în coasta sudică a Dobrinului, în care se afla un puternic izvor, lângă care au fost dispuse halăie din lemn, numite și jgheaburi, pentru adăparea animalelor.

Plaiul Slatinii, loc situat în fundul pârâului Dulcea, prin care, în trecut, slujitorii *Mănăstirii Humor* și apoi sătenii aduceau, cu carele sau pe tarnițele cailor, de la ocna Cacica prețioasa sare pentru uz gospodăresc și pentru animale sub formă de drob, sare cristalizată sau salină, în care scop, fiecare gospodar avea confecționat un butoi special – „butoiul cu sare” (cu cercuri din lemn). Astăzi acest toponim a rămas doar istorie, sarea vine, de circa o jumătate de secol, pe alte căi.

9. Alte toponime

Bobeica, vârf înalt de 1 207 m, situat pe culmea Obcinii Mari, în sud-vestul Poienii Micului, de unde izvorăște și un pârâu cu același nume. Bobeica este un nume destul de răspândit în toponimia românească, inclusiv în Bucovina – Moldovița, Câmpulung, Fundul Moldovei etc.

Bursuni, plai însemnat din versantul estic al Obcinii Mari, care coboară la izvoarele Lărgii.

Chirimecea, al doilea vârf ca înălțime (920 m) de pe culmea Obcinii Mici, situat deasupra satului Pleșa, îi mai zic Kiriemetschi. Datorită poziției geografice, a constituit unul dintre vârfurile strategice ale acestei culmi, în care s-au dat lupte crâncene în cel de-al Doilea Război Mondial, fiind ocupat și recucerit în mai multe rânduri de trupele germane și sovietice, fapt ce a făcut ca presa din Moldova din acea perioadă să-o numească „al II-lea Stalingrad”.

Comarnic, alt vârf (983 m) din cadrul Obcinii Mari, situat mai la nord de Bobeica, în partea superioară a Poienii Micului. Și aici s-au dat lupte înverșunate în vara anului 1944, lupte soldate cu numeroase victime omenești din partea armatelor

beligerante. De aceea, pe acest vârf s-a înălțat după acest război o mare cruce în memoria ostașilor căzuți la datorie.

Stoinea Mare și *Stoinea Mică*, din cercetările efectuate de noi, par cel mai vechi dintre toponimele *Humorului*. În slava veche și în unele dintre limbile slave (rusă, ucraineană) se traduce ca „loc de staționare”, de „tabără de oprire”, semnificând locul de refugiu al unor populații în perioadele de invazie și alte momente grele ale istoriei. Săpăturile arheologice ar putea confirma ipotezele noastre.

Trisciori (*Trisciori*, *Treistori* etc.), curmătură sau poiană și vârf (1 038 m), situate la îngemănarea celor două Obcine, Mare și Mică. Prin curmătura și Poiana Trisciorului se află calea de acces (în prezent marcată) între localitățile Poiana Micului și Sucevița.

10. Toponime perechi, cu corespondență în localitățile de Peste Deal

Ne referim la cinci toponime importante care se situează pe raza comunei *Mănăstirea Humorului* și, în același timp, și Peste Deal, adică peste Obcina Mică. Acestea sunt: *Pleșa*, care are două-trei corespondențe în satele Soloneț și Cacica (pâraie, deal și loc de fânațe); *Dulcea*, cu corespondențe în pâraie, pădure și loc arabil în comuna Cacica; *Țiganca*, cu corespondențe în Soloneț și Cacica; *Călugărița*, cu pădure, deal, pâraie în satul Cacica; *Vârvăta*, cu deal, pădure și pâraie care poartă același nume în comuna Pârtești de Sus.

Cum s-ar putea explica acest fenomen rar întâlnit în Bucovina? Ipoteza noastră, bazată în principiu pe logică, istorie și antroponimie, explică prezența toponimelor *Pleșa*, *Dulcea* și *Vârvăta* ca fiind „importate” din localitățile de Peste Deal odată cu populația provenită din așezările de acolo, fapt ce este atestat de multe și vechi neamuri din sat, provenite de Peste Deal, cum ar fi: Macovei, Micuțari, Hojbotă, Rusu, Bulexa. Acestora le-a fost mai ușor și totodată mai drag să boteze locurile noi, învecinate cu cele din localitățile lor de proveniență. Fenomene similare le întâlnim la „băjenarii ardeleni”, care botează locuri din Bucovina cu nume similare din Ardeal (Tinoasa, Corhanele, Vadul Bâdigănilor, Rediu), dar și la ardelenii sudici, care au botezat mai multe localități din Muntenia subcarpatică cu toponime din zona lor de proveniență (Rune). La fel au botezat conștadorii spanioli în Lumea Nouă o serie de localități cu denumiri din țara lor de origine, Spania, iar rușii cu denumiri rusești, locurile cucerite din imensitatea Siberiei și Extremului Orient.

De asemenea, cele trei toponime se explică mai mult logic, Peste Deal decât la noi. *Pleșa*, sub aspectul lipsei de vegetație, este mai accentuată în nord-est, de unde bate Crivățul, decât în *Humor*. *Dulcea*, ca apă, devine mult mai evidentă cu contrastul sărăturilor din jurul Cacicăi. *Vârvăta*, ca feminizare a vârfului (deal, culme ascuțită), are mai multe antecedente feminine în zona Pârtești-Ilișești, din vecinătate cu noi, și anume: Ilișoia, Nemoaia, Ursoaia, Igoaia, Strigoaia. Acestea,

deși au la bază nume masculine (Iliș, ulm, urs, strigoi), în mod ciudat, au fost feminizate.

În schimb, *Țiganca* și *Călugărița* par de sorginte humoreană, având în vedere robii țigani ai mănăstirii care lucrau atât în sat, cât și pe moșiile de Peste Deal (Pârtești, *Humoreni*). *Călugărița* continuă, de asemenea, denumirile călugărești de la *Humor*. După unii, ar fi existat în acest deal, împădurit acum, un schit sau numai o mică sihăstrie a unei călugărițe.

Concluzii

În final, am putea concluziona că toponimele de pe *Valea Humorului* sunt reprezentative pentru întreg spațiul bucovinean. În structura lor se regăsesc, pe lângă toponime românești, și toponime de sorginte slavă, germană, polonă, slovacă și maghiară. De remarcat, însă, că toponimele românești neaoșe reprezintă peste 60% din total, fapt mai puțin întâlnit în zonele Sucevei și Rădăuților și, cu atât mai puțin, în mediul Bucovinei. De asemenea și ponderea toponimelor de origine slavă, româno-slavă, este relativ redusă (doar opt) comparativ cu alte zone.

Din cele nouă toponime aduse de etniile conlocuitoare de pe această vale, considerăm că cele de origine germană, în număr de cinci, sunt reduse ca număr, iar utilizarea lor este în continuă scădere.

Sub aspect general, denumirile de locuri de pe spațiul la care ne-am referit relevă fidel realitățile naturale ale acestor plaiuri – formele și însușirile reliefului, flora și fauna, unii oameni care au avut terenuri ori s-au perindat prin aceste locuri, precum și orânduielele mănăstirii de la *Humor* care a stăpânit aproape în totalitate acest perimetru geografic timp de aproape patru secole.

TOPONIMIA VĂII HUMOR

LEON BUBURUZAN

Die Toponymik des Humor-Tales

(Zusammenfassung)*

In der Studie *Die Toponymik des Humor-Tales* zieht der Verfasser Leon Buburuzan die Schlussfolgerung, dass die Ortsnamen in dieser Gegend Folgendes bezeichnen: die Merkmale des Bodens, der Flora und der Fauna, Menschnamen, dann Bezeichnungen, die mit der früheren Lebensart im Kloster Humor gebunden sind, sowie Namen von hier zusammenlebenden Nationalitäten: Deutschen, Slovaken und Polen. Weitere angegebene Einzelheiten betreffen die Herkunft und die Entstehungsursachen der Ortsnamen, die das Wortwurzel „Humor“ als Bestandteil enthalten.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Humor-Tal, Toponymik, Bodenrelief, Flora, Fauna, zusammenlebende Nationalitäten.

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.